

вкрай неефективні, належним чином не забезпечені, тому не гарантували належного захисту прав дітей. Не вдалось повною мірою також викорінити причини порушень цих прав.

САНАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ ЗАКАРПАТТЯ: ДОЛЯ УГОРСЬКОЇ ЕТНІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ

Капітан Л.І.,
професор кафедри суспільних дисциплін
Мукачівського державного університету, доктор історичних наук

Територія нинішнього Закарпаття здавна була багатонаціональним краєм, адже його розташування на етнічному прикордонні східних, західних і південних слов'ян, сусідніх неслов'янських народів, на перехресті великих і малих переселень народів цьому лише сприяло. У формуванні поліетнічного складу населення регіону важливу роль відігравали нескінченні переходи цієї землі у підпорядкування різних державних утворень, державно-політичні режими яких та політика визначали вектори розвитку всіх сфер життя.

Угорці завжди складали поважну частку багатоетнічного населення Закарпаття, стабільно посідаючи другу сходинку за українцями. Станом на 1946 р. їх нараховувалося 134 558 осіб, або 17,36% населення області; за підсумками Всесоюзного перепису населення 1959 р. їхня чисельність зросла в абсолютному вимірі до 146 247 осіб, однак зменшилася питома вага у населенні області - до 15,89% [4, с.10-11]. Друга за чисельністю національна група краю постійно перебувала у полі зору обласної радянської адміністрації, яка формувала політику щодо угорців Закарпаття за погодженням, а то й за прямими вказівками республіканського компартійного керівництва й - опосередковано - Кремля [4, с. 123-167].

З опануванням теренів Закарпаття Радянською армією його угорське населення, насамперед, чоловіча частина, стало об'єктом репресивних дій нової влади, яка поширювала на закарпатських угорців принцип збірної

відповідальності за дії гортістської Угорщини - сателіта гітлерівської Німеччини у Другій світовій війні. За словами начальника політуправління 4-го Українського фронту генерал-лейтенанта М. М. Проніна, «після вилучення органами держбезпеки близько 30 тисяч військовозобов'язаних мадяр, більша частина мадярського населення і частина мадяронів з українців стала в тій чи іншій мірі висловлювати незадоволення і негативно ставитися до росіян» [2, с.185]. Відтак до радянських таборів військовополонених відправили майже 25 тисяч закарпатських чоловіків-угорців у віці від 18 до 50 років, незважаючи на те, що переважна більшість цих людей ніколи не служила в угорській армії, котра у Другій світовій війні вела бойові дії проти СРСР. Тисячі інтернованих невдовзі загинули від хвороб й нелюдських умов утримування [1].

У перше повоєнне п'ятиліття органи державної безпеки на території Закарпатської області - наймолодшої за часом створення у складі УРСР - діяли звичними радянськими методами, фабрикуючи численні «антирадянські організації» і репресуючи їх (переважно) віртуальних учасників. На вістрі репресивного удару перебували русини-українці краю, але не бракувало й сфабрикованих «мадярських/угорських контрреволюційних організацій», до яких зараховувалися не лише лідери й активісти колишніх угорських політичних партій, а й пересічні службовці, учителі і навіть колгоспники. Таким чином нова радянська адміністрація та її репресивний апарат здійснювали «санацію» новоприєднаної території Закарпаття від нелояльного або потенційно нелояльного елементу, в тому числі серед місцевих угорців. Дискримінаційно- репресивні заходи влади значною мірою спричинили істотне уповільнення приросту угорського населення краю [3, с.284-285; 5].

Список використаних джерел:

1. Віднянський С. Доля угорців та німців Закарпаття під час «радянзації» краю у 1944-1945 рр. / С. В. Віднянський // Друга світова війна і доля народів України: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. - К., 2005. - С. 191-193.
2. Довганич О. Відновити правду про репресованих угорців і німців Закарпаття та повернути чесне ім'я кожній жертві тоталітарної системи - обов'язок нашого суспільства // Довганич О. Так ламалися долі репресованих закарпатців: Сторінками обласного тому «Реабілітовані історією» / О. Д. Довганич; [післямова М. Олашина]. - Ужгород: Гражда, 2008. - С.184-189.
3. Закарпаття 1919-2009 рр.: історія, політика, культура (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [редкол.: Ю. Остапеч, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; відп. за вип. М. Токар]. - Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2010. - 720 с.

4. Капітан Л. Етнокультурний розвиток Закарпаття у контексті радянзації краю, 1944- 1964рр. / Лариса Іванівна Капітан. - К.:Видавництво «Варта», 2013.- 583 с.
5. Ткаченко Л. О. Динаміка етнічного складу населення Закарпаття / Л. О. Ткаченко // Народна творчість та етнографія. - 1974. - № 1. - С. 65-68.

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ НА АРЕНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Хойнацька Л.М.,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

навчально-наукового інституту права та психології Національної академії

внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

У війні Німеччини проти СРСР територія України розглядалася нацистськими завойовниками як найважливіший геостратегічний плацдарм і як невичерпна продовольчо-сировинна база. Маючи обмежені запаси багатьох видів цінної стратегічної сировини, Німеччина не могла розраховувати на перемогу у світовій війні без максимального використання сировинних і виробничих ресурсів окупованих країн.

Військовий план нападу на СРСР - план «Барбаросса» мав економічний розділ під назвою «Ольденбург», основні ідеї якого ще на початку війни були деталізовані у «Директивах з керівництва економікою у щойно окупованих східних областях». Пріоритет української промисловості в стратегічному плані третього райху базувався на висновках аналітико-економічних служб Німеччини щодо провідного місця України в загальносоюзному балансі у вугільновидобувній, важкій, металургійно-прокатній галузях важкої індустрії, які забезпечили б територіальне потенційне підґрунтя для стабілізації окупаційного режиму.

Гітлер та його стратеги, розраховували провести німецькі війська через південну частину України до бакинського нафтового району. Далі - здійснити стрибок на Близький Схід, подолати Британську імперію та здобути, нарешті, світове панування. Відповідно до цих намірів «фюрер» зосередив на українському рубежі найдобріше угруповання німецької армії.